

Tłumaczenia bułgarskie literatury polskiej w 2014 roku

Bulgarian translations of Polish literature in 2014

Marinella Dimitrova

Uniwersytet im. Św. św. Cyryla i Metodego, Wydział Filologiczny, Katedra Sławistyki,
marinella.d.dimitrova@gmail.com

Data zgłoszenia: 6.04.2015 r. — Data recenzji i akceptacji: 20.05.2015 r.

Abstract: The article focuses on the Polish literary works translated into Bulgarian in 2014. We will point to the most important trends defining the main characteristics of Bulgarian translations of Polish writers and the probable reasons why they have been chosen. Next, the titles of the translated works that were warmly received by the Bulgarian audience will be presented. We will also pay attention to the most active modern translators and the brightest representatives of the new translators' generation in Bulgarian literature.

Key words: Polish literature, translation, contemporary, trend, influence, Bulgarian literature.

Tłumaczenia literatury polskiej na język bułgarski w 2014 r. stanowią niewielką, ale bardzo ciekawą grupę. Układają się w różnorodną ze względów gatunkowych i tematycznych całość, prezentując dominujące w Polsce w ostatnich 10—15 latach (od 1999 r. — *Śmierć w Breslau*, do 2014 r. — *Miłość nie jest tym słowem*) tendencje literackie. Spektrum tematyczne i gatunkowe jest szerokie, choć wyraźnie przeważają utwory prozatorskie o tematyce popularnej. Stosunkowo duży procent stanowią pozycje biograficzne — dwie z dwunastu wydanych w minionym roku książek polskich to biografie w stylu literatury faktu. Ta forma literacka cieszy się coraz większym zainteresowaniem czytelników. Tłumaczone są zarówno utwory autorów wysoko ocenianych przez krytykę, jak i teksty popularne, np.: Olgi Tokarczuk, Ewy Lipskiej, Rafała Wojasińskiego, dotyczące problemów tożsamościowych, etycznych, psychologicznych, uczuciowych i transformacyjnych. Zwraca uwagę powieść kryminalna *Śmierć w Breslau* Marka Krajewskiego, wychodząca poza granice gatunku. Nadal

popularne są tłumaczenia laureatów Nagrody Nobla — Wisławy Szymborskiej i Czesława Miłosza.

Jeśli chodzi o przekłady prozy, to utrzymuje się duże zainteresowanie utworami Olgi Tokarczuk; znaczna część twórczości tej autorki została przetłumaczona na język bułgarski. W tym roku miała miejsce promocja przekładu powieści *Prowadź swój pług przez kości umarłych* w tłumaczeniu Sylwii Borysowej, stanowiąca odpowiedź na rosnącą popularność polskiej autorki w Bułgarii. Proza Olgi Tokarczuk wzbudza również podziw i ciekawość badaczy literatury, którzy chętnie korzystają z tłumaczeń.

Nowela *Stara Rafała Wojasińskiego*, w tłumaczeniu Wery Dejanowej, która ukazała się dzięki wsparciu Polskiego Instytutu Kultury w Sofii, również przyciągnęła uwagę czytelników bułgarskich. Podczas prezentacji przez Sylwię Czołewą książka ta została bardzo pozytywnie przyjęta przez bułgarskich studentów i literaturoznawców.

Na język bułgarski tłumaczone są także polskie prace o charakterze naukowych esejów literackich, jak książka Ireny Grudzińskiej-Gross zatytułowana *Miłosz i Brodski. Pole magnetyczne*. Autorem przekładu tej pozycji jest znany tłumacz i aktor Bogdan Gliszew, miłośnik literatury polskiej. Wydana w Sofii, w Wydawnictwie „Balkani”, cieszyła się ona większym sukcesem w kręgach literaturoznawców bułgarskich niż wśród powszechnych odbiorców. Szczególnie zainteresowani tą pozycją byli miłośnicy i badacze twórczości Miłosza oraz Brodskiego.

Innym przykładem recepcji literatury polskiej w Bułgarii jest tłumaczenie Magdy Karabełowej książki autorstwa Anny Nasiłowskiej pt. *Czteroletnia filozofka*, w której cele artystyczne i psychologiczne łączą się w przestrzeni dziecięcego spojrzenia. Pozycja ta przynosi oryginalne spojrzenie na rzeczywistość.

Znaczną część ubiegłorocznej twórczości przekładowej literatury polskiej, która składa się na współczesny obraz Polski, stanowią opowieści biograficzne. Wśród nich znalazła się książka Danuty Wałęsy zatytułowana *Marzenia i tajemnice (Мечту и тайни)* w tłumaczeniu Bożko Bożkova (Sofia, Wydawnictwo „Iztok-Zapad”) oraz *Awantury na tle powszechnego ciężenia* Tomasza Lema, w przekładzie Liny Wasilewej.

Wspomnienia Danuty Wałęsowej, żony byłego prezydenta Lecha Wałęsy, składają się na specyficzny obraz przemian życiowych i politycznych, zaprezentowany z punktu widzenia kobiety mądrej i odważnej. Przyciągają czytelnika z uwagi na wzorce osobowe bohaterów i samej narratorki, a przede wszystkim ze względu na opisywane wydarzenia. Natomiast popularność książki Tomasza Lema wiele zawdzięcza recepcji twórczości Stanisława Lema, który jest jednym z najpopularniejszych polskich autorów w Bułgarii.

Coraz popularniejsze są też wydania dwujęzyczne, zawierające nie tylko przekłady, lecz również oryginalne teksty. Jedno z nich *Ulubieni polscy autorzy i dzieła. Wybrane tłumaczenia bułgarskie* prezentuje utwory współczesnych pol-

skich autorów, przetłumaczone przez studentów polonistyki na Uniwersytecie im. Św. św. Cyryla i Metodego w Wielkim Tyrnowie. W ten sposób coraz większe grono polonistów bułgarskich może poznać utwory polskich pisarzy oraz rozwijać swoje umiejętności językowe i translatorskie.

Współczesną literaturę polską w Bułgarii obrazują także czasopisma literackie, a przede wszystkim „Literaturen westnik”, jedno z najbardziej prestiżowych i reprezentatywnych czasopism bułgarskich odzwierciedlających aktualne procesy kulturowe i literackie w Polsce. Literatura polska często gości na jego łamach, najczęściej w wydaniach przygotowanych przez zespół redaktorski pod kierunkiem Amelii Liczewej czy Sylwii Czołewej. Czasopismo to zamieszcza przekłady znanych współczesnych polskich twórców, jak Wisława Szymborska czy Krystyna Dąbrowska. Wśród tłumaczonych polskich utworów poezja zajmuje szczególne miejsce. Publikowane są wybory wierszy, a także fragmenty większych całości. Dzięki temu bułgarski czytelnik ma możliwość stałego kontaktu z literaturą polską.

Od kilku lat „Literaturen westnik”, często z pomocą Instytutu Kultury Polskiej, raz lub dwa razy w roku przygotowuje numer w całości poświęcony literaturze polskiej, w którym doświadczeni i młodzi tłumacze mogą opublikować swoje przekłady. W 2014 r. czasopismo to wydało numer poświęcony reportażowi polskiemu, zawierający utwory najbardziej znanych oraz aktualnych polskich dziennikarzy-literatów, takich jak: Ryszard Kapuściński, Hanna Krall, Mariusz Szczygieł, Kazimierz Nowak, Beata Pawlak itp. Specyficzne miejsce i charakter tego gatunku w literaturze polskiej może stać się przyczyną jego popularności również za granicą. Polscy reportażyści są przykładem dla swoich bułgarskich kolegów, którzy dopiero zaczynają zdobywać doświadczenie w tej dziedzinie.

Grupa tłumaczy z języka polskiego jest bardzo różnorodna. Skupia przedstawicieli różnych profesji i generacji o różnym wykształceniu. Tylko niewielu z nich utrzymuje się wyłącznie z tłumaczenia. Do najbardziej znanych tłumaczy bułgarskich należą: pisarze (Lina Wasilewa), dziennikarze (Wera Dejanowa), artyści (Bogdan Gliszew), przedstawiciele świata nauki i wykładowcy uniwersyteccy (Margreta Grigorowa, Magda Karabelowa, Stanka Dojczynowa, Steliana Dankowa, Kamen Rikiew), studenci (Marina Bratanowa), doktoranci (Maria Genczewa) itd. Wszyscy tłumacze są związani z literaturą i kulturą bułgarską oraz polską. Dzięki nim czytelnicy bułgarscy poznają kulturę, sztukę i literaturę polską. Pozytywną tendencją jest to, że coraz częściej tłumaczami są ludzie młodzi, reprezentujący na ogół środowisko polonistyczne największych uniwersytetów bułgarskich.

W 2014 r. wśród przekładów dominowała literatura najnowsza, powstała po 2000 r. Trudno jednoznacznie określić, jakie są tego przyczyny. Można jednak zauważyć pewne prawidłowości. Na język bułgarski zostały przetłumaczone utwory najwybitniejszych współczesnych pisarzy polskich, jak: Olga Tokarczuk, Rafał Wojasiński czy Ewa Lipska. Tłumacze coraz chętniej przygotowują antolo-

gie dwujęzyczne, co pozwala znającym język polski skonfrontować tłumaczenie z oryginałem. Jednocześnie dużą rolę w wyborach autorów i utworów odgrywają nagrody literackie oraz opinia krytyków o danym autorze. Kolejnym czynnikiem motywującym wybory utworów przez tłumaczy są potrzeby artystyczne i oczekiwania czytelników. Zazwyczaj antologie obejmują twórczość kilku autorów, co pozwala czytelnikowi bułgarskiemu zapoznać się z większym spektrum literackim i jego różnorodnością niż w przypadku wydań utworów tylko jednego autora.

Ogromną rolę w powstawaniu i popularyzacji tłumaczeń literatury polskiej odgrywa Instytut Kultury Polskiej w Sofii. Dzięki niemu czytelnik bułgarski może śledzić najnowsze literackie dokonania w Polsce. Popularyzacja opublikowanych przekładów z języka polskiego ma miejsce w całym kraju, przede wszystkim zaś w takich ośrodkach kulturalnych i uniwersyteckich, jak: Sofia, Wielkie Tyrnowo, Płowdiw, Šumen. Często Instytut zaprasza autorów bądź tłumaczy, którzy dzielą się swoim doświadczeniem w pracy nad tekstem oryginalnym i w kontaktach z autorami.

W 2014 r. tłumaczeń poezji polskiej było znacznie mniej — zaledwie dwa pełne wydania książkowe: *Droga Pani Schubert* Ewy Lipskiej w tłumaczeniu Wery Dejanowej oraz dwujęzyczna antologia pt. *Miłość nie jest tym słowem*, również w tłumaczeniu Wery Dejanowej, zawierająca 100 utworów młodych autorów polskich, którzy zaczęli tworzyć po 1989 r. W Bułgarii popularyzuje się również młodych i nieznaną publiczności bułgarskiej poetów polskich, reprezentujących czas przemian politycznych i demokratycznych w procesie rozwoju kultury polskiej.

Kilka wydawnictw bułgarskich już tradycyjnie publikuje utwory autorów polskich w tłumaczeniu na język bułgarski. Wyróżniają się tu wydawnictwa sofijskie, jak: Balkani, Iztok-Zapad, SOMN, Farago.

Spośród czasopism bułgarskich bardzo często z Instytutem Kultury Polskiej w Sofii współpracuje wspomniany już wcześniej „Literaturem westnik”, który także utrzymuje kontakt ze środowiskami akademickimi, z wykładowcami i studentami polonistyki, którzy także mają swój udział w tworzeniu obrazu literatury polskiej w Bułgarii.

Dzięki nowej generacji tłumaczy, jak: Stanka Dojczynowa, Steliana Dankowa, Radostyna Petrova, Katerina Kokinowa, Olga Genczewa, oraz wydawnictwom literatura polska zachowuje swoją mocną, utrwaloną historycznie pozycję wśród czytelników bułgarskich. Niestety, zmniejszyła się liczba przetłumaczonych pozycji, choć są one coraz bardziej urozmaicone pod względem gatunkowym, koncepcyjnym oraz ideowo-estetycznym. Czytelnik bułgarski ma zatem możliwość obserwacji najnowszych i najaktualniejszych zagadnień, które wpływają na jego odbiór i recepcję literatury polskiej.

Меринелла Димитрова

Преводи на български от полската литература през 2014 година

Резюме

Статията е фокусирана върху полските литературни творби, преведени на български език през 2014 година. В нея са маркирани най-важните тенденции, определящи спецификата на българските преводи на полски писатели, и вероятните причини, поради които са избрани. Посочени са имената на най-значимите творби, предизвикали широк интерес у българския читател, най-активните съвременни преводачи, както и най-ярките представители на новото преводаческо поколение в българската литература.

Ключови думи: полска литература, превод, съвременен, тенденция, влияние, българска литература.

Marinella Dimitrova

Bulgarian translations of Polish literature in 2014

Summary

The article focuses on the Polish literary works translated into Bulgarian in 2014. We will point to the most important trends defining the main characteristics of Bulgarian translations of Polish writers and the possible reasons why they have been chosen. Next, the titles of the translated works that were warmly received by the Bulgarian audience will be presented. We will also pay attention to the most active modern translators and the brightest representatives of the new translators' generation in Bulgarian literature.

Key words: Polish literature, translation, contemporary, trend, influence, Bulgarian literature.